

Najbolj se moramo pa varovati, da otroku ne postane dolgčas; njegovi čuti morajo biti vedno delujoči, ker s tem se izobražuje duh in razum.

Ko prične otrok užé hoditi ter si prisvoji na ta način užé nekako samostalnost, potrebuje zopet družega opravka. Na tisoče novih predmetov vrti se zopet v njegovi glavi, vse kar vidi, ga zanima, radi tega tolik nemir in živahnost.

Jako nespametno, da, še celó krivično je, če se od otroka, ki nima nikakih igrač, zahteva, da bi mirno na odločenem mestu sedel; tako zahtevanje otroka globoko žali.

Kdor hoče imeti žive in vrhu tega tudi uljudne otroke, mora neprenehoma na primeren, pravilen način ž njimi ravnati. Najbolj naravno opravilo so v prvih letih za otroka edino le igrače. Stariši, ki svojim otrokom nikdar igrač ne privoščijo, ravnajo ravno tako ž njimi, kakor vrtnik, ki ne pustí, da bi jutranje solnce sijalo na mlade cvetice. Igrače dobijo se vender prav po ceni; saj ne vpraša otrok nikdar po vrednosti; majhna žaga ali pa prav priprosto izdelan voziček ali konjiček dela mu ravno toliko veselja, kakor prav velik, zeló okinčan in drag voz ali konj. Otroku je igrača živo bitje, koje zbudí v njem celo množico novih misli; ravno zato otrok tudi vsako igračo raztolče, razdrobí ali raztrga, da vidi, kaj je v njej i. t. d.

(Dalje prih.)

Svitoslav i Danica.

XII. 1859. Papeževa pesem, zložil kardinal Wiseman (Hymnus Urbis et Orbis), poslovenil Svitoslav, nahaja se v Danici str. 16 in se glasí:

1.	2.
Kjer je Petra Cerkev prava,	Glas gre čez sedmére griče,
Kjer je Rima večna slava,	Vatikan junaško kliče,
Tam v pobožnosti veliki	Še Svetnikov tihe rake
Se glasijo vsi jeziki:	Glas pošiljajo v oblake:
Blagor Piju bod' Očetu,	Blagor Piju bod' Očetu,
Blagor, blagor Bog mu daj!	Blagor, blagor Bog mu daj!
3.	4.
Po ravnéh in visočinah,	Angeli se pridružíte,
Po vodáh, hribih, dolinah,	Svoje petje z nam' sklenite,
Po prostoru svéta vsega	De se bode živo vnelo,
V svetih trumah se razlega:	Nad zvezdéh v nebó donelo:
Blagor Piju bod' Očetu,	Blagor Piju, naš' mu Očetu,
Blagor, blagor Bog mu daj!	Blagor večni Bog mu daj!

Druga je pesmica, katero so peli o priliki, kadar se je blagoslovil véliki altar in tabernakelj v novi cerkvi Ternovski (str. 189): „Nova cerkev se vzdiguje, — Vsa dodelana je zdaj; — Že altar se posvečuje: — Hvaljen Bog bod' vekomaj itd.“ —

„Serčno se moramo veseliti“, pravi vrednik v voščilu: Veselo novo leto! „ako se ozremo na blagočutnost, s katero ljubi bravci naše Danice s toliko radodarnostjo podpirajo vse, kar je dobro in koristno, zlasti kar zadeva sv. misijone ter razširjanje svete vere. Kdo bo oštel veči in manjši darove, ki so bili le pretečeno leto v Danici zaznamnjani (p. Knobleher, Lavtižar, Olivier itd.)? Tudi naših domačih zamurcov, ki v šolah zmiraj napredovajo, blagoserčni dobrotniki in prijetli naši nobenkrat niso pozabili. Bog jim bodi milostljiv za njih dobrote tu in tam! — Posebno nas veseli, de tudi marsikteri latinski šolci po več mestih, in zlasti v Ljubljani, Danico z doželenim dušnim pridam berejo, in ako kdo zastran kterih učencev sem ter tje kaj potoži, se pa pri družih tolikanj lepši duh in djanje razodeva. Ravno to veljá tudi od služabniga keršanstva in

marsikterih družih, ki si od svojiga maliga pridobitka z veseljem pritergujejo nekatere krajcarje za Danico, de jo o praznikih prebirajo (str. 1) itd.“

Tehtni so nauki, ki jih daje Jeran (str. 109) v spisku: Babeževavsko slovstvo, kjer po grozni vpeljavi o divjakih in njih sulicah pravi na pr.: „Slovstvo je lepa reč, je blago prizadevanje; tode le takrat, kadar je res lepo, blago, pošteno slovstvo. Zgodej iz učenskih let sim se bil jel pečati s slovstvom, zlasti naslednjič z domačim slovstvom, in marsiktero dušno veselje sim iz njega vžival; al kmal, hvala Bogu! de še precej do časa sim jel spoznavati, de tudi tukaj je obilno ljulike vmes, de je ž njo vse slovstvo obilno nastlano, de je zgrešena pot, po kateri bi prišli do prave katoliške beletristike; išejo je nekteri, pa našli je še niso. Starci so noreli in mnogi še noré ter škilijo le bolj nazaj v neversko ali pa tudi v krivoversko beletristiko in jo mesijo z mesenostjo in poželjivostjo. Torej tudi ni čudo, ako se mladeneč na to pot oberne, de se skazí preden vé, kaj de počne. Starci menijo le preradi, de morajo babeževati, sicer jim gre slovstvo in narodnost v pene, — in mladi radouki zgodej v njih stopinje stopijo. O revno, zanikarno narodstvo in slovstvo, ako mora biti na babeževanji zastavljeno; zares, slaba čast za narod, kterimu koli se kaj taciga podtikuje, ali ki méni, de brez tega mora njegova narodovnost zaspati! Narodovnost mora biti med katoličani katoliška itd. . . . Kje, kedaj in kako pa se bo začela čista katoliška beletristika? Kje so moči, de si bodo upale gosti jéz napačnih menitev in nastavljene verste lažnjivih prerokov predreti, ter guoj s poti spravljati, kolikor ga že je, pred novim pa steno postaviti, de bi čez njo ne mogel peršati? Kje je serčnost, de se vse to premaga? . . . Ako se nam je česa od naših sovražnikov učiti, je gotovo ravno tista živost, s ktero išejo po slovskim potu svoj namen doseči, s čimur pa, se vé de, nočemo ne malopridnih pomočkov k namenu ne malopridniga namena priporočevati itd. (Gl. Buohler . . . Lesewuth, Bücherpest, Leihbibliotheken, Giftmischerei).“

Časništvo je sostavek (str. 206), v katerem Danica priporoča dobre katoliške liste ali časnike, češ, naj „noben pošten Slovenec ne podpira z naročilam listov, ki našo nar drajši reč, sveto vero podkopujejo; to bi bilo pregrešno. Ti ljudje sovražijo ali saj zaničujejo nas, našo vero, našiga Boga, in ljubijo le naše denarje; se nam mar pamet meša, de jim bomo ko dolgouhi tovorili in njih brezbožne namene podpirali! Javaljne bi bili ti sovražniki resnice tako prederzni, ko bi jim katoličani njih truda ne plačevali, ki ga imajo s tem, de katoličanam časno in večno srečo podkopujejo . . . Proč tedaj katoliški veri sovražne liste, in katoliške v roko! Bodimo zares, kar smo — katoličani.“

Znameniti so nauki, ki jih daje v pričujočem tečaju na pr. Mladim za pust in za vselej: — „Nar lepši sad ima nar več nevarnosti, tako tudi nar lepši doba človeškiga življenja ali mladost. Hudoba in svet ji nastavlja železne skopce v izkopane jame . . . Nekteri taki so zlasti nevarni: Pervi skopec so slabe družine. Drugi skopec, ki veliko mladiga cvetja z železnimi zobmi sklesti, je ples. Tretji skopec, ki jih veliko vjame in zdrobí, je nesrečna igra. Skopec, ki ima krokodilove zobé in je strah in groza za mladost, to so pregrešne zaveze in znanja (l. 3. 5).“ Sveti Izidor, kmet (iz letašnjiga šmarničniga opravila). Prikazni in razodenja presv. Marije Device (l. 16). Petnajst zlatih strokov za gospodarje, očete, matere. Deset zlatih orehov za mladenče. Sedem zlatih jágod deklicam. Tri zlate resnice vsim skupaj in vsakimu posebej. Razne drobtince s podučnimi resnicami. Martin Luter prerok. „Martin Luter si je bil sam sebi naredil grobni napis v preroškim duhu, kteriga prerokovanje pa se ni hotlo revežu spolnovati. Tako le jo je bil zakrožil (iz nemškega poslovenil ter (str. 117) z opazkami pojasnil Svitoslav):

Bog in njegova beseda ostane vekomaj,¹⁾
 Papeževe oblasti bo kmalo kraj;²⁾
 V Eisleben-u je moja domačija,³⁾
 Bog me je poslal⁴⁾ v Saksonijo,

Iz Wittenberga, draziga mesta,
 Po meni svojo besedo je Bog dal,⁵⁾
 S tem je papeževu kraljestvo razdjal⁶⁾
 In njegovo trinoštvo prikrajšal.⁷⁾

Opazke. ¹⁾ Velika resnica. ²⁾ Prerok na nos padel je zdaj. ³⁾ Čast in poštenje ji; ne pa preroku! ⁴⁾ Očka, počasi! kje imate pos in pisma? ⁵⁾ Dètè, velikanskiga preroka — nad sv. Janeza Kerstnika, ki si kaj taciga ni upal reči! ⁶⁾ Lutra pa med lažnjive preroke postavil. ⁷⁾ Luter pa svojo laž in prederznost podaljšal.

Pri srcu je bila Jeranu šolska mladina od nekdanj. Rad ji je pomagal v besedi in djanju in pisanju na pr. po Danici. V tem smislu je spis: Sv. Mihael šolsko mladino skupaj kliče. „Že jih germolf vse polno po mestih in terjih, piše str. 154. Kam so jih dali in kam jih dajejo starši in redniki? V kakošne stanovanja? V kakošno družino? H kakošnim ljudem? Odgovor: „Eni res med ovčice; eni pa v mesnice!“ Eni pridejo v mesta in terge kakor angelčki, pojdejo pa, če ne že letos, pa čez kaj let domú na oddih ali vakance kakor parkeljčki in še pozneje kakor rogate hudobe. Pridejo pa tudi garjevi in kužni, ki druge okužujejo, in bi bilo boljši, de bi domá koze in krave pasli. Eni pridejo k pobožnim ljudém . . . Drugi zajdejo — sirote — k posvetnjakam in najemnikom . . . Ta reč pa ni tako lahka in vnemarna. Sv. Mihael, ki zdaj otroke v učilnice združuje, bo enkrat vse tiste na tenko vago djal, katerim se v skerb dajajo itd.“ — Jako živo poprijema v sestavku: Pačuhi — pačuhe, kačuhi — kačuhe nespametno gizdasto nošo zlasti pri ženskim spolu, češ, krinolina je hčeruška napuha in vnukinja stare kače v raju. „Ta nečimernost pačuhe kače, ki leži, gospodinji in gospodari v sercu, se kaže tudi odzunaj, postavim, nad keršenico, ki pride s kmetov, in ji kmalo ni več všeč peča in druga obleka, ki jo je seboj prinesla, temuč, kakor znotraj veleva kača napušnica, tako se ta nečimerna stvar ravná odzunaj, in se po okolišinah ponemškuti, poangleži, pofrancozi itd. Krajnica biti ji je že premalo, preslabo. O ti nerodnost, kje je tvoja narodnost? Še rodoljubi te bodo pisano gledali, kaj že le tvoj angel varh itd. (str. 164—5).“ —

Zeló dovtipne so k drugim sostavkom ali dopisom nekatere opazke Jeranove na pr. „O, de bi jih zvezdeklatno učene, ki segajo za Goljtem velikanam! Naj gledajo pa, de jih ne zadene prača Davida pastirca (str. 15)!“ — V Frankobrodu so razglasili ali dali oklicati judje, naj se zedinijo povsod, da bi papeža in ž njim katoliško Cerkev ovrgli in v nič dejali. K temu pravi vredništvo: „Ne čudite se, prijatelj, sej ravno tako si judje že od nekdanj prizadevajo. Nevidniga poglavarja sv. Cerkve so bili križali, ko je še vidno na zemlji bil; perviga papeža, sv. Petra, so po ječi potikali in mu prepovedali, de od imena Jezusoviga še govoriti ne smé; in zopervali bodo ti zaslepljenci, dokler tudi zanje čas ne pride, kakor je p. prišel za Angleže, za divje Amerikance itd. De pa zanje še ni prišel čas, se vidi že iz tega, ker se tako malo za spreobrnjenje zaslepljenih judov moli. Moli se za protestante, za Amerikance, za zamurce, celó za turke se jamejo serca vnemati; nismo pa še slišali, de bi bil kdo nasvetoval kako družbo ali bratovščino „za spreobrnjenje ubozih judov“, desiravno so tolikanj potrebni. Nikomur naj pa po glavi ne brodi, de bi se bilo judov sploh kej treba bati; oni so kakor čebele brez maternice, ki posamezno utegnejo pikati, ne morejo pa nič opraviti z močnim rojem (str. 23).“ — Terdila je neka gospa, opirajoča svoje misli na več „učeni“ gospodov, da sta sedanje vojske le „papež in konkordat“ kriva! — „Ne papež, ampak napoleonež, ne konkordat, ampak Emanvel-Cavourat so vojske krivi, in vse nadeloge, ki iz nje izhaja. To so strašni biči, ki tepó ljudstva zavolj pregréh, ki jih pa uni „učeni“ gospodje spoznati nočejo, in še priproste ženske s tacimi lažmi pitajo. Naposled bota tudi papež in konkordat kriva, kadar bo une učene gospode čevelj žulil itd.! —

„Tu se prav jasno vidi modrost nekterih v kebre in metulje zaritih posvetnjakov, ki neki menijo, de zavolj posvetne učenosti jih Bog ne smé kaznovati, ako so zaslužili. Zveličar je rekel: „Ako hočeš v življenje iti, spolnuj zapovedi!“ Ne pa: Ako boš na svetu z učenostjo slovel, ne moreš zaveržen biti. Kdo je bil učenejši kot Salomon, in vender se je bil Bog od njega odvernil, ko je bil jel pregrešno živeti itd. (str. 102).“ Za novo cerkev Ternovsko je došel blagoserčni dar skrivaj z napisam: „Dost dobriga stóri in verzi v morjé, — Gospodu bo znano, kar riba ne vé“ — poslovenil Svitoslav ter pristavil: „Neznano — natočva se blago imé, — Sej sumiti v dobrim se mende že smé (str. 144).“

Vabítev k naročevanju pravi, da more le vsaki drugi četrtek izhajati Danica, naj bi jo razširjali med priprostim ljudstvom; kadar jo začnejo brati, je potlej skorej ne morejo več pogrešati. Tudi olikanim bravcam naj pojasnuje sedanji mračni stan. Trud se olajšuje, ako si je človek svest, de delo v dim ne gre . . Na delo torej, ne rečemo le kar za Danico, ampak sploh za sveto, za Božjo reč. Drugod so ljudje, tukaj je Bog plačevavec. Zdaj pa urno, naročnina! de ne pride zapoznina! To leto so prišle na svetlo prve njegove Šmarnice:

14. *Mariin Mesec, ali Cvetlice Marije Device za vsaki dan mesca majnika.* Spisal Luka Jeran, duhoven ljubljanske škofije. V Ljubljani 1859. 8. 336. Gerber. Obseg: Od štirih poslednjih reči. Premišljevanje. Zgled. Molitev. Cvetlice (cf. ital. Alfonso Muzzarelli S. J.).

XIII. 1860. Kakor prva pesem (str. 22) v tem tečaju: Kaj je Pust? tako znači Svitoslava tudi druga (str. 190): Pesem od grešnih znánj, ponočevanja in mesene ljubezni (poleg nemškiga) v 42 kiticah. Na razgled bodi od vsaktere prva in zadnja p.:

1.	6.
Nejevera nam je Pust rodila, Ko je s satanam se zaročila: Baha so neverci prav gerdo Praznovali z žertnostjo. Bah malik je pravi Pust, Vragov sin, za dušo pust! . .	O Slovenci, Pusta ne častite! Duri, okna mu terdo zaprite! Če vas on na roge zasadi, Z lepo vas nikolj več ne spusti. Duš morivic gerd je Pust, Vragov sin, za dušo pust! —
1.	42.
Popisal vam bom greh nad greh, Je znan po mestih, po vaséh, Telesa, duše pogubljuje, Peklensko brezno napolnuje itd.	Nar boljši vaš prijatelj je, Ki grešnih zmot vas varuje; Zato vsi mladi, poslušajte: Vse mlade dni Bogú darvajete!

V sodbah o posvetni poeziji je Svitoslav resen in strog. Kakor je Praprotnikove Pesmi cerkvene in druge l. 1856 (str. 108) priporočil celoma, tako je Cegnarjeve in Vilharjeve l. 1860 (str. 98) pohvalil le deloma ter naravnost povedal svojo misel o preslavljevanju Prešernovem. „S strahom vselej v roko vzamemo nove pesniške iztvore, zlasti neduhovnih pevcev . . . Šega pesnikov je skorej, de mora kaka nezadovoljna nuna vmes biti, desiravno ni zadovoljnijših in srečniših bitij mem njih na zemlji, kolikor nam je znano, torej bi pesniki prav storili, ko bi jih ne vlekli iz samostanov, ko so rade notri itd.“ — Pod naslovom „Domorodstvo“ piše (str. 182): „Gorečniki za narodovnost so dostikrat njeni nar večí ovérniki, ker ali v svoji nespametni gorečnosti ali pa malopridnosti in zanikarnovernosti take reči počenjajo, de se pametnim ljudém pristudijo. Nekteri pisavci začno take reči pisariti, ki jih mora vsak vestin človek odbijati in zatirati, če je tudi nar boljši domorodec, zakaj Bog, vera in prava mu mora

več veljati, kot narodnost. Drugi vsaktere umazane popevke in povedke zbirajo in menijo, de bisere pogina obvarujejo, ko s tacimi smerkovimi rečmi bravce pitajo, in spet poštene žalijo in zoper domorodno prizadevanje dražijo. Dosti jih je, ki povsod in vedno kričijo: „Narodnost, narodnost!“ in bi ga na meh oderli, ko bi mogli, kdor ni njih misli, sicer pa povsod, kjer le morejo, svoje umazane usta, ostudno življenje, sovraštvo do sv. vere, do njeniga poglavarja, njenih služabnikov razodevajo. Koliko de taki domorodni reči škodvajo, ni treba razodevati, ker vsak pametn človek je njih domorodnih pridig sit, samo de take možake vidi ali od njih sliši, in z nepoštenimi domorodnimi vekači se mnogim pošteno domorodstvo samo pristudi, kar se vé de je milovanja vredno. Pametni človek vse po pameti dela, in vé dolžnosti zverstiti in ločiti, ki jih imamo do Bogá, države in domačije. Kdor je pa nevernik, rovár ali svinjár v svojim življenji, naj se tudi v domorodstvo ne vtika: on bo več skazil kot koristil.“ — „Lepa je ljubezen do svojega naroda, skerb za ohranitev in olikovanje njegove častiljive besede, prizadevanje za njegov časni blagor sploh: še kej vse lepši pa je ljubezen do svete vere, in vse blagši je skerb za njeno spolnovanje in ohranitev; priserčno pa je to, de se oboje da skleniti in se prav lepo strinja, ako narodno prizadevanje v pravi meri ostane (str. 156).“

„Vošimo k novimu letu, de bi se stari keršanski pozdrav: „Hvaljen bodi Jezus Kristus! obnovil, in pridenemo še nektare pomešane vošila na pr.: Božjim in cerkvenim zapovedim, de bi jih vsi Slovenci radi in veseli spolnovali . . . Naglavnim greham, de bi se vsim glave poterle . . . Ljubljani, de bi dobila gojilnico za zanemarjene otroke in fantaline. Kumu in Triglavu, de bi stara prijatla ostala. Grintovcu, de bi vse v svoje brezne in dupline sprejel in zmlinčil, kar je na Krajskim grintoviga . . . Peresam za pohujšljive spise, de bi se jim černilo posušilo . . . Zgodnji Danici, de bi v novim letu tri tavžent bravcov in tristo pisavcov imela. Bravcam in pisavcam Zg. Danice, de bi jim Bog z dušnimi in telesnimi dobrotami prav obilno nadomestil trud in krajcarje, ki jih za njo dajo itd.“

Pod naslovom „Zamurček Jožek Krajski“ opisuje zeló ljubeznjivo življenje in dogodbe ranjkega (str. 39—107 in 52 l. 1861). Učenci na šolskih praznikih — kako bi bilo duhovnim gospodom z njimi ravnati — nekatere iskrice (str. 146) in: Zvezdice za pomoč zanemarfencam in rokodelskim učencam. Kakošen konec so imeli preganjavci papežev (iz Armonie str. 155—178). Razgovor med kmečkim klobukam in gosposko suktnjo — o vedenju pred cerkvijo, v cerkvi pred sv. R. Telesom. „Ogled in Razgled“ je obilnejši in mičnejši. — „Časniki in dnevnikl imajo razločne namene, poganjajo se eni za kake posvetne koristi in osnove, ki so jim nar ljubši in občinstvu, vladi, domovini v prid; drugi se pertijo zoper pravico in resnico in so bolj ali manj očitni sovražniki sv. Cerkve, pravnih vlad in občinskiga reda; pravi cerkveni listi delajo za dušni blagor vernikov. Naša Zgodnja Danica je darovana Bogú, pravi veri in lepimu življenju, časnimu in večnimu blagru vernih katoličanov, kakor je znano (str. 206).“ —

15. *Večni mesec za žive in za mertve.* Spisal L. Jeran. V Ljubljani 1860. 12. str. 61. — II. 1863 (nekoliko predelan in pomnožen; tvarina in osnova cf. Donin: Ewiger Monat).

Kaj se zahteva vse od učitelja.

Dandanes se je užé mnogo govorilo in ravno tako pisarilo ne samo pri nas, temveč tudi drugej, kaj naj učitelj vse vé in zna, kaj naj se naučí za svoje službovanje, da bode dober, vzgleden in tudi za ta stan sposoben. Ali se pa učitelj pripravlja za ta stan? —